

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**articolelor I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022, II din Legea
nr. 247 din 29 iulie 2022 și VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022**

(amnistierea deținuților pe viață)

(sesizarea nr. 90a/2025)

CHIȘINĂU

24 iulie 2025

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
lui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
lui Serghei ȚURCAN,
lui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Ana Florean, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 7 aprilie 2025,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 24 iulie 2025, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 7 aprilie 2025, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 4 alin. (1) lit. a) și 25 lit. f) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317 din 13 decembrie 1994 (în vigoare la acea dată), de către dl Ion Munteanu, Procuror General al Republicii Moldova la data respectivă. În data de 2 mai 2025, Procurorul General i-a mai trimis Curții un supliment la sesizarea inițială.

2. Autorul sesizării îi solicită Curții să verifice constituționalitatea articolelor I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022, II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 și VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022.

3. Prin Decizia Curții Constituționale din 12 iunie 2025, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Consiliului Superior al Magistraturii și Avocatului Poporului.

5. În ședința publică a Curții au fost prezenți dl Sergiu Brigai, adjunct al Procurorului General interimar, în calitate de reprezentant al autorului sesizării, dl Eduard Serbenko, Secretar de Stat al Ministerului Justiției, dl Ion Glavan, consilier în cabinetul ministrului Justiției și dl Miroslav Șendrea, șef al Direcției management logistic a Administrației Naționale a Penitenciarelor, în calitate de reprezentanți ai Guvernului.

A. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1
Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 24

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

„(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.

(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

[...]”

Articolul 66

Atribuțiile de bază

„Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

a) adoptă legi, hotărâri și moțiuni;

[...]

p) adoptă acte privind amnistia;

[...]”

Articolul 72

Categorii de legi

„[...]

(3) Prin lege organică se reglementează:

[...]

o) acordarea amnistiei și grațierii;

[...]”

Articolul 73

Inițiativa legislativă

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărârilor

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

[...]

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sunt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

[...].”

Articolul 131 Bugetul public național

„[...]

(4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

[...].”

7. Prevederile relevante ale Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova:

Articolul 7

„(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4–6 i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:

[...]

d) la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detențiune pe viață;

[...].”

8. Prevederile relevante ale Legii nr. 74 din 31 martie 2022 pentru modificarea Legii nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova sunt următoarele:

Articolul I

„Legea nr.243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr.325–333, art.510) se modifică după cum urmează:

[...]

4. Articolul 7:

la alineatul (1) litera d), textul „, constatată de un expert psiholog judiciar atestat” se exclude;

alineatul (2) se abrogă.”

9. Prevederile relevante ale Legii nr. 247 din 29 iulie 2022 pentru modificarea unor acte normative sunt următoarele:

Articolul II

„La articolul 7 alineatul (1) litera d) din Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr. 325–333, art. 510), cu modificările ulterioare, textul „, cu condiția lipsei riscului de recidivă” se exclude.”

10. Prevederile relevante ale Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) sunt următoarele:

Articolul VII

„La articolul 7 din Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr. 325–333, art. 510), cu modificările ulterioare, dispoziția alineatului (1) va avea următorul cuprins:

„(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4–6 i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:”

11. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 91

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen

„(1) Persoanei care execută pedeapsa cu închisoare i se poate aplica liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen dacă a realizat programul individual de executare a pedepsei, a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și dacă se constată că corectarea ei este posibilă fără executarea deplină a pedepsei. Persoana poate fi liberată, în întregime sau parțial, și de pedeapsa complementară.

[...]

(5) Persoana care execută pedeapsa detențiunii pe viață poate fi liberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța de judecată va considera că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei și dacă această persoană a executat efectiv cel puțin 25 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă.

[...]”

ÎN DREPT

I. Argumentele autorului sesizării

12. Autorul sesizării susține că prevederile articolului 7 alin. (1) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a

XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova au fost modificate astfel încât să devină posibilă comutarea detenției pe viață cu 30 de ani de închisoare, fără respectarea condiției lipsei riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat.

13. Autorul sesizării menționează că comutarea detenției pe viață cu 30 de ani de închisoare, în lipsa evaluării pericolului social, constituie o omisiune gravă din partea statului de a-și îndeplini obligația pozitivă de a adopta măsuri eficiente pentru respectarea drepturilor și a intereselor victimelor infracțiunilor și pentru impunerea echilibrului social.

14. Autorul susține că, date fiind riscurile la adresa securității statului în contextul comutării pedepsei detenției pe viață cu 30 de ani de închisoare, este esențială menținerea unui filtru în privința condamnaților, filtru concretizat în lipsa riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat.

15. Totodată, autorul afirmă că la adoptarea prevederilor contestate nu au fost respectate exigențele articolului 74 din Constituție. Astfel, modificările în discuție se referă la aplicarea normelor de amnistiere și nu au nicio legătură cu obiectul proiectelor de legi înregistrate la care au fost formulate. În cazul Legii nr. 247/2022, proiectul a fost înregistrat și adoptat cu scopul modificării Codului penal cu privire la sustragerea de bunuri, escrocherie și alte infracțiuni contra patrimoniului, iar în cazul Legii nr. 316/2022, proiectul a fost înregistrat și adoptat cu scopul consolidării protecției victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie. Mai mult, în cazul Legii nr. 74/2022, proiectul de lege a fost votat în lipsa unui amendament care ar propune abrogarea articolului 7 alin. (2) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021.

16. Autorul sesizării susține că, deși modificările operate prin prevederile contestate la Legea nr. 243/2021 au un obiect diferit de cel al proiectelor de lege înregistrate, acestea au fost votate doar în lectura a doua și în lipsa unor consultări publice și a avizelor corespunzătoare.

17. Mai mult, autorul sesizării susține că una dintre consecințele directe ale acestor măsuri legale o reprezintă acordarea unei indemnizații unice persoanelor eliberate din locul de detenție, potrivit articolului 283 din Codul de executare. În cazul în care există un număr mare de persoane care beneficiază de reducerea termenului de pedeapsă, persoane care vor fi eliberate anticipat, statul va fi obligat să suporte costuri suplimentare care nu au fost prevăzute în bugetul anual. În lipsa unei planificări riguroase, acest fenomen ar putea pune presiune pe bugetul de stat. În acest context, devin incidente prevederile articolului 131 alin. (4) din Constituție, care stabilesc că orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern. Potrivit autorului sesizării, nu există un aviz al Guvernului în acest sens. Mai mult, pentru a demonstra costurile suplimentare care vor trebui suportate de stat, autorul invocă prevederi din Legea nr. 105 din 14 iunie 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj.

18. În opinia autorului, prevederile contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3), 6, 24 alin. (1), 54, 74 alineatele (1) și (3) și 131 alin. (4) din Constituție.

II. Argumentele autorităților cărora le-a fost solicitată și care și-au prezentat opinia

19. În opinia sa, cu referire la pretinsa încălcare a articolelor 24 și 54 din Constituție, Guvernul menționează că în articolul 7 din Legea nr. 243/2021 în redactarea inițială, legislatorul a precizat că în cazul persoanelor condamnate la detenție pe viață, care au executat mai puțin de 25 de ani de închisoare și solicită comutarea pedepsei, este necesar să se constate lipsa riscului de recidivă. În raport cu alți deținuți condamnați la pedepse privative de libertate, legislatorul a stabilit că aceștia pot beneficia de mecanismul amnistiei dacă sunt evaluați psihologic și prezintă un risc de recidivă mediu sau redus, în condițiile articolului 1 alin. (1) din Legea nr. 243/2021. Guvernul consideră că prin condiția lipsei riscului de recidivă legislatorul a urmărit să stabilească condiții mai drastice pentru condamnații la detenție pe viață care au executat mai puțin de 25 de ani de închisoare. Această condiție a fost stabilită având în vedere caracterul periculos al persoanelor în discuție și riscurile prezentate de acestea pentru victimele infracțiunii, pentru martori și pentru rudele acestora, precum și pentru societate în general, în cazul eliberării lor.

20. Deși Anexa nr. 6 la Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate prevede doar trei grade de risc în contextul evaluării riscului de recidivă: ridicat, mediu și redus, Guvernul menționează că excluderea condiției privitoare la lipsa riscului de recidivă era nejustificată, deoarece legislatorul putea să stabilească riscul redus de recidivă care semnifică prezența redusă sau lipsa factorilor criminogeni care condiționează comiterea unei noi infracțiuni și conduc la încetarea conduitei infracționale viitoare. Pentru că legislatorul nu a înlocuit condiția lipsei riscului de recidivă cu riscul redus de recidivă, legislatorul a permis aplicarea comutării pedepsei detenției pe viață în închisoarea cu 30 de ani în cazul în care condamnatul prezintă un risc de recidivă mediu, care denotă prezența redusă a factorilor criminogeni care condiționează comiterea unei noi infracțiuni, dar prematură pentru diminuarea comportamentelor negative. Acest fapt sporește riscurile în adresa ordinii publice și a siguranței victimelor infracțiunii.

21. Referitor la pretinsa încălcare a articolelor 1 alin. (3), 6 și 74 alineatele (1) și (3) din Constituție, Guvernul menționează că Legile nr. 247/2022 și nr. 316/2022, care au modificat Legea nr. 243/2021, nu au legătură cu obiectul proiectelor de bază. În acest sens, Guvernul face trimitere la jurisprudența Curții Constituționale care stabilește că amendamentele formulate la proiectele de lege trebuie să aibă o legătură indispensabilă cu obiectul proiectelor de bază.

22. Cu privire la modificările aduse de Legea nr. 74/2022, care a exclus interdicțiile aplicabile comutării pedepsei detenției pe viață, Guvernul notează că această modificare a fost adoptată pe baza unui amendament înaintat după prima lectură. Deși Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități menționează amendamentul în discuție, proiectul de lege nu conține textul propus. Guvernul

consideră că amendamentul în discuție nu a fost publicat pe pagina web a Parlamentului, nu a fost avizat de Guvern, fapt care denotă probabilitatea neînregistrării acestuia în condițiile Regulamentului Parlamentului. Guvernul menționează că este de neconceput ca o normă legală să fie parte integrantă a unei legi și să producă efecte juridice fără ca aceasta să fi fost votată de deputați. Din aceste motive, Guvernul consideră că amendamentul în discuție omite să îndeplinească rigorile articolelor 24, 74 alineatele (1) și (2) și 54 din Constituție.

23. Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 131 alin. (4) din Constituție, Guvernul menționează că modificările aduse prin articolul I punctul 4 din Legea nr. 74/2022 au un impact bugetar. Deși abrogarea articolului 7 alin. (2) din Legea nr. 243/2021 privește doar posibilitatea comutării pedepsei, Guvernul a reținut că o parte din condamnații la detenție pe viață au executat deja termenul de închisoare stabilit după comutarea pedepsei și trebuiau eliberați din penitenciar. Eliberarea din penitenciar a persoanelor condamnate la detenție pe viață poate conduce la plata unei indemnizații, în baza articolelor 283 alin. (2) din Codul de executare și 23 alin. (3) lit. f) din Legea nr. 105 din 14 iunie 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. De asemenea, în cazul angajării acestor categorii de persoane în câmpul muncii, statul trebuie să-i subvenționeze lunar pe angajatori în condițiile articolului 36 alin. (2) din aceeași Lege. Așadar, modificările aduse la Legea nr. 74/2022 presupuneau cheltuieli bugetare în sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție și trebuiau acceptate în prealabil de către Guvern, condiție care nu a fost îndeplinită.

24. În opinia sa, Parlamentul menționează că, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) și o) din Constituție, acesta are prerogativa de a reglementa, prin lege organică, regimul executării pedepselor și de a acorda amnistia, ca instrument de politică penală.

25. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dezvoltat o jurisprudență clară privind condițiile în care aplicarea unei amnistii este compatibilă cu prevederile Convenției. De principiu, Curtea Europeană nu interzice amnistia ca instituție juridică, recunoscând că aceasta se încadrează în marja de apreciere a statelor, însă impune standarde minime care decurg din obligațiile pozitive asumate de acestea, în special în raport cu încălcările grave ale drepturilor fundamentale.

26. De asemenea, Parlamentul menționează că în majoritatea jurisdicțiilor continentale adoptarea unei legi de amnistie aparține exclusiv Parlamentului și este justificată prin factori sociali, politici sau simbolici. Prin urmare, normele criticate se încadrează în marja de apreciere acordată Parlamentului în materia politicii penale și nu afectează dispozițiile constituționale.

27. În opinia Consiliului Superior al Magistraturii, modificările operate prin art. II din Legea nr. 247/2022 și art. VII din Legea nr. 316/2022 aduc atingere gravă echilibrului dintre scopul social al amnistiei și necesitatea asigurării ordinii publice, a siguranței cetățenilor și a funcției preventive a pedepselor penale. Excluderea din articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021 a textului „cu condiția lipsei riscului de recidivă” echivalează cu eliminarea unui filtru obiectiv și necesar în ceea ce privește posibilitatea comutării pedepsei detenției pe viață. Această modificare transformă mecanismul de amnistie dintr-

un instrument condiționat și personalizat de reintegrare socială într-o măsură generală și automatizată, ce se poate aplica chiar și persoanelor care prezintă un pericol social evident, cu risc mediu sau redus de recidivă, dar fără o evaluare psihologică riguroasă atestată.

28. Consiliul Superior al Magistraturii susține că detenția pe viață reprezintă o pedeapsă care se aplică celor mai grave infracțiuni care aduc atingere, de regulă, valorilor supreme garantate de Constituție, cum ar fi dreptul la viață ori dreptul de a nu fi supus torturii sau tratamentelor inumane și degradante. Prin urmare, acordarea acestei măsuri de clemență în favoarea persoanelor condamnate la detenție pe viață trebuie să fie supusă unor condiții stricte.

29. Mai mult, Consiliul Superior al Magistraturii consideră că modificările în discuție au fost adoptate cu încălcarea principiului transparenței legislative. În particular, Parlamentul nu ar fi dezbătut în mod efectiv modificările propuse, iar instituțiile relevante, inclusiv CSM, nu ar fi fost consultate, fiind eludată procedura de avizare corespunzătoare.

30. În opinia Avocatului Poporului, chiar dacă a fost exclusă condiția lipsei riscului de recidivă de la articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021, această condiție este menținută la art. 1 alin. (1) din Lege. Prin urmare, Avocatul Poporului consideră că problema invocată de autorul sesizării vizează, în esență, interpretarea și aplicarea legii, aspecte care țin de competența instanțelor judecătorești.

III. Aprecierea Curții

A. Admisibilitatea

31. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea a constatat următoarele.

32. Sesizarea a fost depusă la Curtea Constituțională la 7 aprilie 2025, anterior adoptării Legii cu privire la Curtea Constituțională nr. 74 din 10 aprilie 2025. La acea dată, Procurorul General era abilitat cu prerogativa sesizării Curții Constituționale pe baza articolelor 4 alin. (1) lit. a) și 25 lit. f) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317 din 13 decembrie 1994 (în vigoare la acea dată).

33. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi ale Legii nr. 74 din 31 martie 2022 pentru modificarea Legii nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ale Legii nr. 247 din 29 iulie 2022 pentru modificarea unor acte normative și ale Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), ține de competența Curții Constituționale.

34. Obiectul sesizării îl constituie articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022, articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 și articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022 prin care a fost modificat articolul 7 din Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (în continuare, Legea amnistiei).

35. Curtea a observat că anterior un judecător de drept comun a ridicat excepția cu privire la verificarea constituționalității articolelor 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021, care a fost declarată inadmisibilă pentru că excepția de neconstituționalitate reprezenta o *actio popularis* (a se vedea DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, §§ 40-41), în condițiile în care nu se putea afirma încălcarea unor drepturi ale victimelor infracțiunilor, de vreme ce cazul din fața instanței de drept comun viza situația unui deținut pe viață care nu se califica pentru a-i fi aplicată amnistia (condamnatul executase în mod efectiv 4 ani, 4 luni și 27 de zile de închisoare, la data înaintării demersului).

36. Autorul sesizării susține că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) (*statul de drept*), 6 (*separația și colaborarea puterilor*), 24 alin. (1) (*dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*), 74 (*adoptarea legilor și a hotărârilor*) și 131 alin. (4) (*avizarea de către Guvern a amendamentelor care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare*) din Constituție.

37. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că articolele 1 alin. (3) și 6 din Constituție comportă un caracter general și nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Acestea pot fi invocate, în special, dacă se constată aplicabilitatea lor împreună cu alte dispoziții din Constituție (a se vedea DCC nr. 103 din 19 iulie 2022 § 13; DCC nr. 69 din 29 iunie 2023, § 20; DCC nr. 90 din 25 iulie 2023, § 19).

38. Referitor la incidența articolului 54 din Constituție, Curtea a notat că acesta nu poate fi invocat de sine stătător. Pentru a fi incident, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței, Curtea poate aplica prevederile acestui articol (HCC nr. 11 din 26 mai 2022, § 32).

39. Referitor la incidența articolului 74 din Constituție, Curtea a reținut următoarele. Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova a fost adoptată pe 24 decembrie 2021 și a prevăzut că persoanele bănuite, învinuite, inculcate sau condamnate pentru comiterea unor infracțiuni pot beneficia de absolvirea executării pedepsei, încetarea urmăririi penale, încetarea procesului penal în ședința de judecată și reducerea pedepsei aplicate. Pentru prima dată de la independența Republicii Moldova, Legea nr. 243/2021 a stabilit aplicarea amnistiei și în raport cu persoanele condamnate la detenție pe viață sau pentru persoanele cărora pedeapsa capitală (cu moartea) a fost comutată cu detenția pe viață.

40. Așadar, articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea privind amnistia prevedea inițial că „persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a legii, căreia nu i se pot aplica prevederile articolelor 4–6, i se reduce termenul de pedeapsă la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detenție pe viață, cu condiția lipsei riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat”. De asemenea, în redactarea sa inițială, articolul 7 alin.

(2) din aceeași lege prevedea că reducerea termenelor de pedeapsă prevăzute la alineatul (1) „nu se aplică persoanei care cade sub incidența articolului 6 alin. (1) lit. a), b), c), e) sau g)”.

41. Autorul sesizării afirmă că, pe parcursul anului 2022, legislatorul a intervenit în Legea cu privire la amnistie de trei ori și că modificările efectuate s-au referit exclusiv la mecanismele de aplicare a amnistiei în privința persoanelor condamnate la pedeapsa detenției pe viață, reglementate la articolul 7.

42. Prima dată, articolul 7 din Legea cu privire la amnistie a fost modificat prin Legea nr. 74 din 31 martie 2022, care a eliminat din alineatul (1) lit. d) textul „constatată de un expert psiholog judiciar atestat” și a abrogat integral alineatul (2) care stabilea că „prevederile alin. (1) din prezentul articol nu se aplică persoanei care cade sub incidența articolului 6 alin. (1) lit. a), b), c), e) sau g)”.

43. A doua oară, articolul 7 din Legea cu privire la amnistie a fost modificat prin articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022, care a exclus din alineatul 1 litera d) textul „cu condiția lipsei riscului de recidivă”.

44. A treia oară, acest articol a fost modificat prin articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022, care a redat articolul 7 alin. (1) în următoarea redactare: „(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4–6, i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează”.

45. Curtea a reținut că în sesizare autorul susține că cele trei modificări ale articolului 7 au fost adoptate fără respectarea elementului procedural exprimat prin textul „după cel puțin două lecturi” de la articolul 74 alin. (1) din Constituție, având în vedere exigențele procedurale aferente adoptării legilor organice.

46. Curtea a reținut că Parlamentul deține prerogativa exclusivă de a adopta acte privind amnistia și de a reglementa prin lege organică procedura de acordare a amnistiei (articolele 66 lit. p) și 72 alin. (3) lit. o) din Constituție). De asemenea, Constituția prevede la articolul 74 alin. (1) că legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi. Prevederile contestate din Legile nr. 74 din 31 martie 2022, nr. 247 din 29 iulie 2022 și nr. 316 din 17 noiembrie 2022 au avut ca obiect „acordarea amnistiei”, în sensul articolului 72 alin. (3) litera o) din Constituție, fiind aplicabile exigențele constituționale procedurale aferente adoptării legilor organice. Una dintre condițiile adoptării legilor organice constă în votarea lor de către deputați în cel puțin două lecturi. La etapa examinării admisibilității, Curtea a pornit de la argumentele autorului sesizării potrivit cărora unele norme contestate au fost votate de către Parlament într-o singură lectură. Din această perspectivă, Curtea va verifica, la etapa fondului, dacă la adoptarea prevederilor contestate care au amendat articolul 7 alineatele (1) și (2) din Legea cu privire la amnistie a fost respectată prevederea constituțională invocată. Prin urmare, Curtea a reținut incidența articolului 74 alin. (1) din Constituție.

47. Totodată, având în vedere faptul că în sesizare autorul pune în discuție abrogarea articolului 7 alin. (2) din Legea nr. 243/2021 prin Legea nr. 74/2022 în lipsa unui amendament înregistrat în condițiile prevăzute de lege, Curtea consideră necesar să rețină incidența articolului 73 din Constituție. Pentru că este suverană cu privire la competența sa, Curtea nu poate fi constrânsă, la examinarea constituționalității unui act normativ, să analizeze dispozițiile criticate doar prin prisma normelor constituționale invocate de către autorul sesizării, ci este liberă să le analizeze și în raport cu prevederile constituționale relevante pentru soluționarea sesizării (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 18 din 30 iunie 2020, § 39; HCC nr. 37 din 7 decembrie 2021, § 35).

48. Referitor la incidența articolului 131 alin. (4) din Constituție, Curtea a reținut următoarele. În Hotărârea sa nr. 28 din 19 noiembrie 2020, Curtea a interpretat, *inter alia*, articolul 131 alin. (4) din Constituție. În această hotărâre, Curtea a răspuns la întrebarea „Este obligat Parlamentul să solicite avizul Guvernului în cazul depunerii de către deputați a unor amendamente care presupun majorarea sau reducerea veniturilor sau a cheltuielilor bugetare și este obligat Guvernul să avizeze amendamentele în discuție depuse de deputați?”. Curtea a subliniat că, în general, în cazul depunerii unor amendamente care presupun majorarea sau reducerea veniturilor sau a cheltuielilor bugetare, Parlamentul trebuie să solicite avizul Guvernului privind amendamentele în discuție (a se vedea § 40 din Hotărârea menționată). Curtea a observat, din argumentele autorului sesizării, că aplicabilitatea normelor contestate ar impune cheltuieli financiare, ceea ce poate ridica, în mod rezonabil, problema incidenței articolului 131 alin. (4) din Constituție. Așadar, Curtea va analiza, la etapa fondului, dacă acest articol a fost respectat la adoptarea prevederilor contestate.

49. Referitor la aplicabilitatea articolului 24 din Constituție, Curtea a reținut că prevederile contestate de autorul sesizării au modificat condițiile aplicabile comutării pedepsei detenției pe viață cu pedeapsa închisorii pe un termen de 30 de ani. Autorul sesizării susține că excluderea condițiilor referitoare la lipsa riscului de recidivă, la constatarea lipsei riscului de recidivă de către un expert psiholog judiciar atestat și la interdicțiile aplicării comutării pedepsei persoanelor condamnate la detenție pe viață pentru comiterea unor infracțiuni excepțional de grave contravine obligațiilor pozitive ale statului de a proteja victimele infracțiunilor, care rezultă din articolul 24 din Constituție. Având în vedere că obiectul vizat de prevederile contestate pune în discuție problema îndeplinirii obligațiilor pozitive ale statului de a proteja victimele infracțiunilor prin reglementarea unor mecanisme eficiente de investigare și de tragere la răspundere penală a persoanelor vinovate, pe care legislatorul le are din perspectiva articolului 24 din Constituție, Curtea a considerat incidentă această normă constituțională.

50. În contextul celor prezentate mai sus, Curtea a considerat că sesizarea vizează aspecte de drept care nu pot fi soluționate la această etapă, ci pretinde o examinare complexă în fond, prin prisma articolelor 24, 54, 73, 74 alin. (1) și 131 alin. (4) din Constituție.

51. Pentru a stabili dacă Parlamentul a respectat procedurile prevăzute de articolul 131 alin. (4) din Constituție, Curtea va trebui să constate dacă au fost îndeplinite următoarele condiții: (1) dacă propunerea legislativă sau amendamentul a avut sau nu ca efect majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, și (2) dacă propunerea legislativă sau amendamentul adoptat de către Parlament a fost acceptat în prealabil de către Guvern (a se vedea HCC nr. 23 din 10 octombrie 2019, § 55).

52. Cu privire la respectarea primei condiții, Curtea a reținut că are competența de a constata dacă adoptarea prevederilor contestate a avut sau nu ca efect majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, dacă efectul în discuție rezultă în mod evident din prevederile contestate.

53. Curtea a notat că în cazul în care unele prevederi din proiectul de lege atrag, în mod evident, majorarea sau reducerea veniturilor/cheltuielilor bugetare, atunci proiectul de lege, care reprezintă o propunere legislativă în sensul articolului 131 alin.(4) din Constituție, poate fi adoptat numai după ce este acceptat de Guvern.

54. Sub acest aspect, cu privire la prevederile Legii nr. 74/2022, Curtea a observat că, potrivit Guvernului, eliberarea din penitenciar a persoanelor condamnate la detenție pe viață poate conduce la plata unei indemnizații, pe baza articolelor 283 alin. (2) din Codul de executare și 23 alin. (3) lit. f) din Legea nr. 105 din 14 iunie 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. De asemenea, în cazul angajării acestor categorii de persoane în câmpul muncii statul trebuie să subvenționeze lunar angajatorii în condițiile articolului 36 alin. (2) din aceeași Lege. Așadar, modificările aduse la Legea nr. 74/2022 puteau conduce la majorarea cheltuielilor bugetare în sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție.

B. Fondul cauzei

55. Cu titlu preliminar, Curtea reține că prevederile contestate, adoptate prin Legile nr. 74 din 31 martie 2022, nr. 247 din 29 iulie 2022 și nr. 316 din 17 noiembrie 2022, se referă în special la comutarea detenției pe viață în pedeapsa închisorii pe un termen de 30 de ani, reglementată, în special, de prevederile articolului 7 din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

56. În redactarea inițială a acestui articol, care a intrat în vigoare la 31 decembrie 2021, Parlamentul a stabilit că persoanele condamnate la detențiune pe viață pot solicita reducerea pedepsei la 30 de ani de închisoare dacă îndeplinesc următoarele condiții:

- 1) riscul de recidivă lipsește;
- 2) lipsa riscului de recidivă a fost constatat de un expert psiholog judiciar atestat;
- 3) persoana nu cade sub incidența articolului 6 alin. (1) lit. a), b), c), e) sau g) din Lege, adică, între altele, nu a fost condamnată anterior pentru comiterea cu intenție a unei infracțiuni excepțional de grave.

57. Prin articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022, Parlamentul a eliminat a doua și a treia condiție.

58. Prin Articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022, Parlamentul a eliminat prima condiție, iar prin Articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022, Parlamentul a stabilit o nouă redactare a articolului 7 alin. (1), adăugând și textul „sau i se comută pedeapsa după cum urmează”.

I. Pretinsa încălcare a articolului 74 alin. (1) din Constituție

a) Principii generale

59. În jurisprudența sa, Curtea a notat că textul „după cel puțin două lecturi” din articolul 74 alin. (1) din Constituție conține atât un element procedural, cât și un element substanțial. Elementul procedural presupune că Parlamentul trebuie să voteze în două lecturi proiectul de lege organică. Elementul substanțial presupune că până la votare Parlamentul trebuie să supună dezbaterilor conținutul proiectului de lege organică (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 35). Într-o Hotărâre ulterioară, Curtea a notat că respectarea condițiilor procedurale referitoare la adoptarea legilor este la fel de importantă ca respectarea condițiilor aplicabile față de conținutul legilor. Cele dintâi protejează democrația parlamentară, principiu care trebuie respectat pe tot parcursul procesului de legiferare și care îi asigură pe cetățeni că legile nu au fost adoptate în mod abuziv. Cele din urmă previn limitarea disproporționată a exercițiului drepturilor și libertăților cetățenilor (HCC nr. 17 din 10 iunie 2021, § 52).

60. În jurisprudența sa recentă, Curtea a verificat dacă prevederile contestate introduse printr-un amendament după votarea proiectului de lege în prima lectură corespund standardului constituțional potrivit căruia legile organice trebuie votate în cel puțin două lecturi, așa cum prevede articolul 74 alin. (1) din Constituție. Curtea a reținut că pentru a corespunde acestui standard, amendamentul trebuia să aibă o legătură indispensabilă cu obiectul proiectului de lege votat în prima lectură. Pentru că nu a constatat această legătură, Curtea a declarat neconstituționale prevederile contestate (a se vedea HCC nr. 14 din 20 iunie 2024, §§ 48-53; HCC nr. 18 din 19 iulie 2024, §§ 24-25).

b) Aplicarea principiilor în prezenta cauză

- *Referitor la modificările aduse articolului 7 din Legea cu privire la amnistie prin articolul I punctul 4 al Legii nr. 74 din 31 martie 2022*

61. Curtea precizează că, la 23 februarie 2022, un deputat în Parlament a înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 48 pentru modificarea Legii cu privire la amnistie, care, *inter alia*, propunea:

„4. Articolul 7

la alineatul (1) litera d) cuvintele „ , constatată de un expert psiholog judiciar atestat” se exclud;

la alineatul (2) textul „b),” se exclude.”

62. Proiectul de lege a fost avizat pozitiv: (i) la 9 martie 2022, de Comisia agricultură și industrie alimentară; (ii) la 10 martie 2022, de Direcția generală juridică a Secretariatului Parlamentului; (iii) la 10 martie 2022, de Comisia mediu și dezvoltare regională; (iv) la 15 martie 2022, de Centrul Național Anticorupție; (v) la 17 martie 2022, de Comisia juridică, numiri și imunități.

63. Pe data de 17 martie 2022, Parlamentul a votat proiectul de lege nr. 48/2022 în prima lectură.

64. După adoptarea în prima lectură, proiectul în redactarea inițială a fost avizat pozitiv: (i) la 18 martie 2022, de Comisia securitate națională, apărare și ordine publică; (ii) la 23 martie 2022, de Comisia protecție socială, sănătate și familie; (iii) la 23 martie 2022, de Guvern, prin Hotărârea nr. 195.

65. La 31 martie 2022, Comisia juridică, numiri și imunități, comisie permanentă sesizată în fond, a examinat proiectul de lege nr. 48, a aprobat raportul necesar și l-a prezentat Parlamentului spre examinare și adoptare în lectura a doua. În aceeași zi, proiectul de lege redactat a fost votat în lectura a doua, devenind Legea nr. 74 din 31 martie 2022.

66. În versiunea articolului I punctul 4 al Legii nr. 74 din 31 martie 2022, publicată în Monitorul Oficial, textul din proiectul redactat „la alineatul (2) textul „b),” se exclude” a fost înlocuit cu textul „alineatul (2) se abrogă”.

67. Având în vedere argumentele autorului, Curtea a cercetat informațiile disponibile pe pagina *web* a Parlamentului¹, stenograma ședințelor plenare ale Parlamentului, dosarul privind procesul legislativ prezentat Curții de către Parlament, dar și înregistrările video ale ședințelor Comisiei juridice, numiri și imunități și plenului Parlamentului și a constatat că după votarea în prima lectură, la 17 martie 2022, și până la votarea în a doua lectură, la 31 martie 2022, nu au fost înregistrate amendamente la acest proiect de lege. Totuși, în ședința Comisiei juridice, numiri și imunități din 31 martie 2022², dna deputat Olesia Stamate a menționat, în esență, că redactarea atunci în vigoare a articolului 7 din Legea amnistiei la alineatul (1) prevedea dreptul persoanelor condamnate la detenție pe viață la reducerea pedepsei, însă alineatul (2) din același articol interzicea exercitarea acestui drept. De asemenea, domnia sa a menționat că, deși „a propus inițial excluderea literei b)” din articolul 7 alin. (2), pe parcurs a primit „mai multe petiții din partea deținuților [care susțineau că] articolul 7 [contravine] articolului 6” și că pentru a „elimina toate aceste neconcordanțe se propune eliminarea alineatului (2) astfel încât toți condamnații să poată beneficia de reducerea termenului”, că acest aspect „a fost coordonat cu Administrația Națională a Penitenciarelor”, că „reducerea termenului se aplica doar în cazul în care nu există riscul de recidivă [care] se evaluează de comisia penitenciarului”, că „oricum există un filtru și nu se va aplica tuturor” și că „riscurile sunt minime”. În raportul din 31 martie 2022, Comisia juridică, numiri

¹¹<https://old.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/5872/language/ro-RO/Default.aspx>

²<https://www.facebook.com/ParliamentRM/videos/934251887267235> (minutele: 1:23:50)

și imunități îi propune Parlamentului să voteze proiectul în a doua lectură și a menționat că „Comisia a acceptat propunerea deputatului Olesea Stamate, care a propus abrogarea alin. (2) al articolului 7 din Legea nr. 243/2021”, și că „Proiectul de lege redactat se anexează la prezentul raport”. De asemenea, în ședința plenară a Parlamentului din 31 martie 2022³, dna Olesea Stamate a prezentat raportul și a declarat că a fost acceptat propunerea ei privind abrogarea articolului 7 alin. (2), iar acesta se conține în textul redactat al proiectului nr. 48/2022 propus pentru votare în lectura a II-a (a se vedea stenograma la pag. 70-71⁴).

68. Constituția le permite deputaților să depună amendamente la proiecte de legi pe baza dreptului lor la inițiativa legislativă, prevăzut de articolul 73 din Constituție (a se vedea HCC nr. 28 din 19 noiembrie 2020, § 34). Mecanismul de exercitare a dreptului de inițiativă legislativă constă în reguli procedurale de formă și de fond, care prevăd prezentarea, examinarea și aprobarea oricărei inițiative legislative în Parlament (a se vedea HCC nr. 15 din 4 decembrie 2012, §§ 49-50), reguli stabilite în Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr. 797 din 2 aprilie 1996, și care trebuie respectate de către deputați, fracțiunile parlamentare și de către întregul Parlament ca autoritate legislativă a țării.

69. Curtea reține că deputații, comisiile permanente și fracțiunile parlamentare au dreptul să prezinte în scris amendamente motivate la proiectul de lege, care se transmit comisiei permanente sesizate în fond. Data înaintării amendamentului va fi data înregistrării acestuia la comisia sesizată în fond, care ține o evidență specială a amendamentelor primite (a se vedea articolele 59 și 65 din Regulamentul Parlamentului). În cadrul pregătirii proiectului de lege pentru dezbateri în a doua lectură, deputații, comisiile permanente și fracțiunile parlamentare pot prezenta amendamente comisiei sesizate în fond în termen de 10 zile de la data aprobării proiectului în prima lectură (articolul 65 alin. (2)). Amendamente orale pot fi făcute doar dacă se referă la tehnica legislativă și la respectarea normelor lingvistice (a se vedea articolul 67 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului).

70. Analiza dosarului privind procesul legislativ prezentat de Parlament, a stenogramei ședinței Parlamentului din 17 martie 2022 (prima lectură) și din 31 martie 2022 (lectura a doua) și a informației publicate pe site-ul Parlamentului cu privire la adoptarea Legii nr. 74/2022⁵ demonstrează că proiectul nr. 48/2022 a fost înregistrat pe data de 23 februarie 2022 și a fost votat de Parlament în prima lectură pe 17 martie 2022. De asemenea, Curtea constată că în perioada cuprinsă între 17 și 31 martie 2022 la proiectul de lege în discuție nu a fost înregistrat vreun amendament cu textul „alineatul (2) se abrogă”. Prin urmare, Curtea constată că abrogarea alineatului (2) din articolul 7 nu s-a bazat pe o inițiativă legislativă, în sensul articolului 73 din Constituție.

³ <https://www.youtube.com/watch?v=fwMWrBw1xgI> (minutul 4:07:54)

⁴ <https://old.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=ahZpZr16lbo%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>

⁵ <https://old.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/5872/language/ro-RO/Default.aspx>

71. Comparând textul raportului Comisiei cu textul proiectului de lege redactat, anexat la raport și prezentat Parlamentului pentru votare în a doua lectură, Curtea observă existența unei neconcordanțe. Pe de o parte, raportul Comisiei menționează despre acceptarea unei propuneri privind abrogarea articolului 7 alin. (2) din Legea privind amnistia. Pe de altă parte, textul proiectului redactat anexat la raport și prezentat pentru votare în a doua lectură nu avea acest conținut. Dimpotrivă, proiectul de lege redactat, anexat la raport și prezentat plenului Parlamentului pentru votarea în a doua lectură conținea textul „la alineatul (2), textul „b),” se exclude”.

72. Deși în ședința Parlamentului din 31 martie 2022 doamna deputat Olesia Stamate a prezentat raportul Comisiei și a comunicat despre acceptarea unui amendament, Curtea reține că amendamentul în discuție nu a fost înregistrat la comisia sesizată în fond și nu a fost publicat pe pagina web a Parlamentului. Prin urmare, Curtea conchide că amendamentul cu privire la abrogarea articolului 7 alin. (2) nu a fost înregistrat în sensul articolului 73 din Constituție.

73. Mai mult, proiectul de lege redactat și prezentat Parlamentului pentru a doua lectură conținea textul „articolul 7 la alineatul (2), textul „b),” se exclude”, iar după votare, în Monitorul Oficial a fost publicat textul „articolul 7 alineatul (2) se abrogă”. În acest context, Curtea constată că la abrogarea alineatului (2) din articolul 7 din Legea cu privire la amnistie prin articolul I punctul 4 al Legii nr. 74 din 31 martie 2022 nu au fost respectate exigențele articolului 74 alin. (1) din Constituție.

74. Curtea ajunge la concluzia că textul „alineatul (2) se abrogă” din articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022 nu respectă exigențele articolelor 73 și 74 alin. (1) din Constituție și trebuie declarat neconstituțional.

- *Referitor la modificările efectuate în articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021 prin articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022*

75. Curtea precizează că, la 15 decembrie 2021, un grup de deputați au înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 394 cu denumirea „Proiectul de Lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova”, care propunea modificări în special în materie de sustragere de bunuri, escrocherie și alte infracțiuni contra patrimoniului. La 17 februarie 2022, proiectul de lege a fost votat în prima lectură.

76. La 1 iunie 2022, un deputat a înregistrat un amendament prin care a propus completarea proiectului de lege cu articolul II care prevedea excluderea textului „cu condiția lipsei riscului de recidivă” din articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021. La 28 iulie 2022, Comisia juridică, numiri și imunități a întocmit un Raport prin care a acceptat, *inter alia*, amendamentul respectiv și a propus proiectul de lege Parlamentului pentru examinare și votare în lectura a doua.

77. Proiectul de lege care includea și amendamentul menționat mai sus a fost votat de Parlament la 29 iulie 2022 în a doua lectură, devenind Legea nr. 247 din 29 iulie 2022.

78. Pornind de la analiza procesului legislativ, Curtea constată că articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 modifică, pe baza unui amendament examinat și votat de Parlament într-o singură lectură, o lege organică, și anume Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

79. Curtea constată că obiectul proiectului de lege adoptat în prima lectură viza modificarea Codului penal în privința sancțiunilor aplicate pentru infracțiunile contra patrimoniului, iar obiectul amendamentului din 1 iunie 2022 viza modificarea Legii amnistiei. Nota explicativă la acest amendament și raportul comisiei de profil nu abordează unicitatea obiectului de reglementare (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 14 din 20 iunie 2024, § 51). Curtea nu constată o legătură indispensabilă între obiectul proiectului de lege votat în prima lectură și amendamentul votat în a doua lectură.

80. Așadar, având în vedere că modificările la articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021 efectuate în baza articolului II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 au fost votate într-o singură lectură (lectura a doua), Curtea constată că, în acest caz, legislatorul nu a respectat exigențele articolului 74 alin. (1) din Constituție de votare a legii organice în două lecturi, iar modificările trebuie declarate neconstituționale.

- *Referitor la articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022*

81. Curtea notează că, la 22 iulie 2022, Guvernul Republicii Moldova a înregistrat la Secretariatul Parlamentului, proiectul de lege nr. 321 cu denumirea „Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie)”, care propunea să consolideze drepturile materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor de violență în familie și ale infracțiunilor care atentează la inviolabilitatea sexuală a acestora. La 6 octombrie 2022, proiectul de lege a fost votat în prima lectură.

82. La 8 noiembrie 2022, un deputat a formulat un amendament prin care a propus completarea proiectului de lege în discuție cu articolul VII, care stabilea că textul articolului 7 alin. (1) din Legea nr. 243/2021 va avea următorul conținut: „(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4–6, i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:”.

83. Curtea constată că obiectul proiectului de lege nr. 321 votat în prima lectură de către Parlament viza modificări la Codul penal, la Codul de procedură penală, la Codul de procedură civilă și la Codul de executare referitor la asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie. Pe de altă parte, obiectul articolului VII din Legea nr. 316/2022, votat doar în a doua lectură, viza modificarea Legii amnistiei. Curtea nu constată o legătură indispensabilă între obiectul proiectului de lege votat în prima lectură și obiectul amendamentului propus, care ar permite examinarea lor împreună și votarea în a doua lectură. Aceeași concluzie rezultă și din Sinteza

amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor la proiectul de lege, anexată la Raportul Comisiei juridică, numiri și imunități prezentat în Parlament pentru votare în lectura a doua, în care Comisia recunoaște că amendamentul din 8 noiembrie 2022 nu are vreo legătură cu obiectul proiectului de bază. Totuși, Comisia prezidată de autorul amendamentului i-a propus Parlamentului proiectul de lege pentru examinare în a doua lectură care conținea și textul acestui amendament, iar Parlamentul, în ședința din 17 noiembrie 2022, l-a votat în a doua lectură, acesta devenind Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022. Având în vedere cele menționate, Curtea constată lipsa unei legături indispensabile între obiectul proiectului de lege nr. 321 votat în prima lectură și amendamentul din 8 noiembrie 2022 votat doar în a doua lectură (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 14 din 20 iunie 2024, § 51).

84. Așadar, Curtea reține că completările făcute la articolul 7 alin. (1) din Legea nr. 243/2021 prin articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022 au fost votate doar într-o singură lectură, la 17 noiembrie 2022. Astfel, Curtea constată că în acest caz legislatorul nu a respectat exigențele articolului 74 alin. (1) din Constituție, iar articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022 urmează a fi declarat neconstituțional.

II. Pretinsa încălcare a articolelor 24 și 54 din Constituție

a) Principii generale

85. Pentru multe dintre victimele violenței și pentru mulți apărători ai drepturilor omului, amnistiile reprezintă cea mai nedemnă formă de acomodare pragmatică cu foști despoți, asasini și torționari. Pentru ei, amnistiile sunt sinonime cu fărădelegea, tolerarea impunității și triumful oportunismului politic. Acolo unde amnistiile neagă drepturile victimelor la adevăr, la justiție și la despăgubiri, suferința victimelor este agravată în mai multe moduri. De exemplu, vâlul de impunitate generat de o amnistie generală pentru încălcări grave ale drepturilor omului presupune adesea că suferințele victimelor vor fi negate de stat, instaurând un sentiment profund de distanțare față de societate. O altă realitate practică legată de amnistii este că victimele pot ajunge să trăiască în proximitate cu condamnații care au beneficiat de amnistie.

86. Amnistiile sunt, în general, constrânse de principiile aferente valorii preeminenței dreptului, cum sunt ordinea publică, necesitatea aplicării sancțiunilor, securitatea juridică, separația puterilor, egalitatea și/sau normele constituționale.

87. În jurisprudența sa privind amnistiile, Curtea a reținut că prevederile contestate ale Legii privind amnistia în legătură cu declararea anului 2008 drept An al Tineretului, care le-au acordat femeilor care aveau copii în vârstă de până la opt ani posibilitatea eliberării de la pedeapsa cu închisoarea, posibilitate care nu le-a fost acordată și bărbaților care au copii în vârstă de până la opt ani, aveau la bază o justificare obiectivă și rezonabilă (a se vedea HCC nr. 10 din 8 aprilie 2019, § 49).

88. Totuși, Curtea nu a analizat niciodată chestiunea amnistiei din perspectiva protecției drepturilor victimelor. În schimb, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului conține cauze relevante privind respectarea de către stat a obligațiilor sale pozitive care decurg din anumite drepturi ale omului, la adoptarea legilor de amnistiere.

89. Procesul național precis de adoptare, aplicare sau validare a amnistiei poate fi considerat, de obicei, punctul de plecare a Curții Europene și criteriul de ajustare a marjei sale de apreciere față de un stat în cazurile legate de aplicarea amnistiei. În hotărârea *Asociația „21 Decembrie 1989” și alții v. România*, din 24 mai 2011, Curtea Europeană a analizat efectele unui proiect de lege a amnistiei din 2008 pentru drepturile omului, drepturi care au fost violate prin utilizarea forței letale de către forțele armate române împotriva protestatarilor în timpul Revoluției din 1989. Acest proiect de lege urmărea să amnistieze cadrele militare și militarii mobilizați care au fost judecați și condamnați sau împotriva cărora au fost inițiate urmăriri judiciare din cauza participării lor la evenimentele din decembrie 1989. Prin urmare, sfera de aplicare a acestui proiect de lege privind amnistia includea, în mod discutabil, toate infracțiunile, fără a exclude violările grave ale drepturilor omului sau crimele internaționale. Mai mult, cauza viza un proiect de lege. Curtea Europeană a atras atenția asupra procesului juridic, politic și istoric din jurul acestui proiect de lege. Acest fapt implica utilizarea presupusă a proiectului pentru a influența procurorii care investigau protestele împotriva lui Nicolae Ceaușescu și represiunea violentă ulterioară, soldată cu numeroase victime (decembrie 1989 - iunie 1990). Curtea Europeană a conchis că „nu poate accepta că o anchetă este efectivă atunci când ea încetează prin efectul prescripției răspunderii penale, de vreme ce chiar autoritățile au rămas inactice. De altfel, așa cum a mai menționat Curtea, amnistia este, în general, incompatibilă cu obligația statelor de a ancheta actele de tortură și de a lupta împotriva impunității crimelor internaționale” (a se vedea § 144).

90. Curtea Europeană a constatat încălcarea de către statul român a laturii procedurale a articolului 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la viață. Sfera excesiv de largă a proiectului de lege privind amnistia și tentativa de a-l utiliza pentru a opri anchetele au afectat grav validitatea și legitimitatea procesului național de adoptare a amnistiei în România. Această soluție a Curții Europene denotă cât de important este ca statele părți la Convenție să evite deficiențele în orice etapă a procesului național de adoptare, aplicare și/sau validare a amnistiei, deoarece carențele evidente în acest proces pot conduce ulterior la constatarea răspunderii internaționale a acestora pentru încălcarea drepturilor omului.

91. Într-o altă hotărâre, *Makuchyan și Minasyan v. Azerbaidjan și Ungaria*, din 26 mai 2020, Curtea Europeană a condamnat eșecul nejustificat al statului Azerbaidjan de a impune pedeapsa cu închisoarea pentru comiterea unei infracțiuni bazate pe ură etnică, impusă peste hotare unui ofițer al său, care a fost grațiat, promovat și căruia i s-au acordat beneficii la întoarcere. În timp ce participa la un curs NATO la Budapesta, un ofițer azer a decapitat un ofițer armean și a amenințat cu omorul un alt soldat armean, încercând să spargă ușa

camerei sale cu un topor. Ofițerul azer a fost condamnat la detenție pe viață în Ungaria. Prejudicata sa bazată pe criterii etnice în privința crimelor sale a fost investigată pe deplin de tribunalele maghiare. După ce a executat opt ani din pedeapsă în Ungaria, ofițerul a fost transferat în Azerbaidjan, pe baza Convenției privind transferul persoanelor condamnate a Consiliului Europei, în vederea executării restului de pedeapsă în țara sa de origine. Totuși, la întoarcere, el a fost eliberat imediat, grațiat și avansat în grad în cadrul unei ceremonii publice, fiindu-i acordate restanțele salariale pentru perioada petrecută în închisoare, precum și posibilitatea utilizării unui apartament în Baku. Mai mulți funcționari azeri de rang înalt au aprobat conduita și grațierea sa. Curtea Europeană a reținut că faptele statului azer i-au garantat ofițerului, în mod efectiv, impunitatea pentru crimele comise împotriva victimelor armene. Această situație nu era compatibilă cu obligațiile Azerbaidjanului pe baza articolului 2 din Convenție de a descuraja în mod efectiv comiterea infracțiunilor împotriva vieții persoanelor. Așadar, Curtea Europeană a constatat încălcarea de către statul reclamat a obligațiilor procedurale pe baza articolului 2 din Convenție (a se vedea §§ 158-173).

92. Aceste cazuri denotă faptul că procesul prin care amnistiiile sau grațierile au fost aplicate sau validate de autoritățile naționale reprezintă un factor care influențează judecata Curții Europene, prin raportare la drepturile omului. În ceea ce privește procesul național de adoptare a acestor măsuri și efectele lor asupra drepturilor omului, Curtea Europeană are în vedere autoritatea care a acordat aceste măsuri, instrumentul normativ prin care au fost adoptate, domeniul de aplicare al acestor măsuri și modul în care măsura a fost adoptată.

93. Curtea observă că și Republica Moldova a fost condamnată de către Curtea Europeană pentru modul în care autoritățile naționale au aplicat amnistia. În cauza *E.G. v. Republica Moldova*, judecată la 13 aprilie 2021, Curtea Europeană a reținut că punerea în executare a unei pedepse pronunțate în contextul încălcării dreptului la viață constituia o parte integrantă a obligației procedurale a statului. Potrivit Curții Europene, amnistiiile și grațierile nu ar trebui tolerate în cazurile de tortură sau rele tratamente comise de agenți ai statului. Acest principiu se aplică și în cazul actelor de violență comise de persoane private. Agresiunea sexuală comisă asupra reclamantei a constituit o încălcare gravă a dreptului acesteia la protecție împotriva vătămarilor corporale și suferinței psihice, iar acordarea unei amnistii unuia dintre autorii agresiunii a fost, în circumstanțele particulare ale cauzei, contrară obligațiilor statului reclamat care decurg din articolele 3 și 8 din Convenție (a se vedea §§ 41-50).

94. Curtea notează că drepturile fundamentale presupun adesea obligații pozitive ca obligația de a incrimina, de a supraveghea, de a efectua anchete penale, de a urmări penal și de a pedepsi încălcările drepturilor omului. Explicația constă în faptul că dreptul penal reprezintă cel mai eficient mecanism pentru prevenirea, pentru protejarea și pentru repararea încălcărilor drepturilor omului. El reprezintă cea mai dură formă de răspundere juridică. Dimensiunea egalitaristă a drepturilor fundamentale presupune ideea că obligația de a urmări

și de a pedepsi infractorii asigură redistribuirea protecției persoanelor insuficient protejate, *i.e.* a victimelor sau a rudelor victimelor.

95. În jurisprudența Curții Europene, obligația generală a statului de a institui un cadru legal adecvat și de a se asigura că acesta este aplicat corespunzător este înțeleasă în mare măsură ca presupunând un cadru normativ penal și o aplicare riguroasă a dreptului penal (a se vedea, de exemplu, *Volodina v. Rusia*, 9 iulie 2019, §§ 78-85, un caz cu privire la eșecul autorităților de a întreprinde măsurile corespunzătoare pentru a o proteja pe victimă de violența domestică).

96. Din perspectiva Curții Europene, mobilizarea și aplicarea dreptului penal în cazuri de încălcări grave ale drepturilor omului are o legătură directă cu principiul potrivit căruia trebuie garantate drepturi practice și efective, nu drepturi teoretice și iluzorii. Este necesară, așadar, o legislație care produce un efect disuasiv, însoțită de măsuri concrete care să demonstreze că autoritățile nu sunt dispuse să tolereze impunitatea infracțiunilor, pentru a preveni comiterea unor fapte deosebit de grave. Astfel, dreptul penal și sancțiunile penale asigură protecția efectivă a drepturilor omului prin descurajarea încălcărilor acestora. Într-adevăr, Curtea Europeană afirmă adesea că absența unui mecanism penal sau a unui răspuns penal echivalează cu lipsa de efectivitate în protejarea anumitor drepturi.

97. Curtea Europeană a subliniat în mod repetat că scopul obligației de anchetă constă în identificarea și pedepsirea celor responsabili pentru încălcarea drepturilor în discuție (*O'Keeffe v. Irlanda*, 28 ianuarie 2014, § 172, un caz privind eșecul statului de a institui mecanismele corespunzătoare pentru a proteja un elev dintr-o școală publică de abuzul sexual al profesorului). Tragerea la răspundere penală a indivizilor pentru faptele comise asigură nu doar o reparație adecvată, ci și o protecție efectivă prin descurajare. Considerentul Curții Europene din hotărârea *Öneryildiz v. Turcia*, 30 noiembrie 2004, un caz referitor la o explozie care a avut loc la o groapă de gunoi și care a provocat mai multe decese, este edificator. Curtea Europeană a constatat că prin desfășurarea unor proceduri limitate, care au condus la aplicarea de amenzi derizorii și cu suspendare pentru oficialii implicați, autoritățile penale turce nu au asigurat răspunderea deplină a funcționarilor statului și implementarea efectivă a dispozițiilor din dreptul național care garantează respectarea dreptului la viață, în special funcția disuasivă a dreptului penal (a se vedea §§ 116-117).

98. Așadar, jurisprudența Curții Europene în materie de amnistie subliniază faptul că cel puțin dreptul la viață și dreptul de a nu fi supus relelor tratamente generează pentru state obligația pozitivă de a pedepsi în mod efectiv persoanele care încalcă aceste drepturi.

b) Aplicarea principiilor în prezenta cauză

99. Codul penal al Republicii Moldova clasifică infracțiunile în funcție de caracterul și gradul lor prejudiciabil. Așadar, acestea pot fi infracțiuni ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave (a se vedea

articolul 16 din Cod). Infracțiunile excepțional de grave sunt infracțiunile comise cu intenție pentru care legea penală prevede pedeapsa detenției pe viață.

100. Curtea observă că, potrivit articolului 71 din Cod, detenția pe viață constă în privarea de libertate a condamnatului pentru tot restul vieții și se aplică numai pentru infracțiunile excepțional de grave.

101. Din analiza Codului penal, Curtea notează că sunt infracțiuni excepțional de grave genocidul; infracțiunile împotriva umanității; infracțiunile de război împotriva persoanelor; utilizarea de metode interzise de purtare a războiului; planificarea, pregătirea, declanșarea sau ducerea războiului; omorul persoanei care beneficiază de protecție internațională; omorul intenționat al unei persoane într-o circumstanță agravantă; traficul de copii în circumstanțe agravante; actul terorist săvârșit prin omorul unei sau mai multor persoane; livrarea, plasarea, punerea în funcțiune sau detonarea unui dispozitiv exploziv ori a altui dispozitiv cu efect letal, însoțită de omorul intenționat al unei persoane; crearea sau conducerea unei organizații criminale sau a unui grup criminal organizat cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist; infracțiunile contra securității aeronautice și contra securității aeroporturilor săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală; infracțiunile contra securității platformelor fixe săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală; și atentarea la viața Președintelui Republicii Moldova, a Președintelui Parlamentului sau a Prim-ministrului.

102. Infracțiunile enumerate pot fi sancționate cu pedeapsa detenției pe viață mai ales pentru că violează dreptul fundamental la viață sau dreptul fundamental de a nu fi supus torturii sau altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante.

103. Mai mult, Curtea observă că în perioada anilor 1995 – 2016, legislatorul a adoptat opt legi cu privire la amnistie, care le permiteau persoanelor bănuite, învinuite sau condamnate de comiterea unor infracțiuni să beneficieze de absolvirea de executarea pedepsei, încetarea urmăririi penale, încetarea procesului penal în ședința de judecată și reducerea pedepsei aplicate (a se vedea Legea nr. 565/1995, Legea nr. 972/1996, Legea nr. 1379/1997, Legea nr. 561/1999, Legea nr. 420/2001, Legea 278/2004, Legea nr. 188/2008, Legea nr. 210/2016). Totuși, legislatorul a exclus în mod expres de la beneficiile amnistiei persoanele declarate recidiviști deosebit de periculoși, persoanele condamnate la detenție pe viață, persoanele cărora pedeapsa capitală le-a fost comutată cu pedeapsa detenției pe viață, persoanele bănuite, învinuite, inculcate sau condamnate pentru infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave etc.

104. Spre deosebire de legile anterioare, Legea nr. 243/2021 a stabilit că persoanele condamnate la detenție pe viață ar putea solicita reducerea pedepsei cu condiția lipsei riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat și dacă persoana nu cade sub incidența articolului 6 alin. (1) lit. a), b), c), e) sau g) din Lege. După excluderea acestor condiții, Procurorul General a solicitat controlul constituționalității acestor norme prin prisma articolului 24 din Constituție.

105. Curtea reține că redactarea inițială a articolului 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021 prevedea că „persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4–6, i se reduce termenul de pedeapsă [...] la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detențiune pe viață, cu condiția lipsei riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat”.

106. Prin legi subsecvente, Parlamentul a exclus mai întâi textul „constată de un expert psiholog judiciar atestat” (a se vedea articolul I punctul 4 din Legea nr. 74/2022), apoi textul „cu condiția lipsei riscului de recidivă” (a se vedea articolul II din Legea nr. 247/2022). Textul în redactarea în vigoare după modificările operate are, în esență, următorul conținut: „persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare [...] căreia nu i se pot aplica prevederile art.4–6 i se reduce termenul de pedeapsă [...] la 30 de ani de închisoare dacă este condamnată la detențiune pe viață”.

107. În consecință, această din urmă redactare a articolului 7 le permite persoanelor condamnate la detențiune pe viață pentru comiterea infracțiunilor excepțional de grave sau acte criminale care constituie încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului să solicite comutarea pedepsei în închisoare pentru un termen de 30 de ani în condițiile generale ale articolului 1 alin. (1) din Lege, *i.e.* dacă sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei și sunt evaluate psihologic ca prezentând un risc de recidivă mediu sau redus.

108. Curtea reține că atât prin adoptarea textului inițial al articolului 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021, cât și prin modificările acestuia operate prin articolele I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022 și II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022, Parlamentul nu a ținut cont de obligațiile pozitive ale statului care decurg din articolul 24 din Constituție privind protecția drepturilor victimelor.

109. Această soluție a Curții nu privează persoanele condamnate la detențiune pe viață de celelalte mecanisme legale care le garantează perspectiva eliberării în cazul îndeplinirii condițiilor stabilite de lege. Legislația națională conține prevederi care oferă persoanelor condamnate la detențiune pe viață speranța atenuării pedepsei. În special, articolul 91 alin. (5) din Codul penal prevede că această categorie de condamnați poate fi eliberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța de judecată va considera în mod individual că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei și dacă această persoană a executat efectiv cel puțin 25 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă. Totodată, condamnatul trebuie să demonstreze că: a) a realizat programul individual de executare a pedepsei, b) a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și c) că corectarea sa este posibilă fără executarea deplină a pedepsei [articolul 91 alin. (1) din Cod].

III. Pretinsa încălcare a articolului 131 alin. (4) din Constituție

110. Articolul 131 alin. (4) din Constituție impune ca orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare să fie adoptate numai după ce este acceptată de Guvern.

111. Deși amnistierea condamnaților la detenție pe viață poate conduce la eliberarea lor din detenție înainte de termen, dacă sunt îndeplinite alte condiții legale stabilite de Codul penal sau de Codul de procedură penală, Parlamentul nu a stabilit care va fi sursa sumelor datorate de către stat acestor persoane, potrivit articolului 283 din Codul de executare. Acest articol stabilește că, în cazul în care condamnatul nu dispune de mijloace bănești la punerea în libertate și are domiciliul în Republica Moldova, administrația penitenciarului îi asigură contravaloarea biletului pentru deplasare până la domiciliu sau reședință. De asemenea, articolul în discuție prevede că persoana care a executat pedeapsa închisorii beneficiază, la eliberarea din locul de detenție, de o indemnizație unică în condițiile prevăzute de lege. Totodată, Curtea are în vedere argumentele Guvernului care a susținut că eliberarea din penitenciar a persoanelor condamnate la detenție pe viață poate conduce la plata unei indemnizații, pe baza articolelor 283 din Codul de executare și 23 alin. (3) lit. f) din Legea nr. 105 din 14 iunie 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. De asemenea, în cazul angajării acestor categorii de persoane în câmpul muncii statul trebuie să îi subvenționeze lunar pe angajatori în condițiile articolului 36 alin. (2) din aceeași Lege. Potrivit Guvernului, modificările aduse Legii nr. 74/2022 presupuneau cheltuieli bugetare în sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție și trebuiau acceptate în prealabil de către acesta, condiție care nu a fost respectată. Curtea confirmă că punerea în libertate înainte de termen a unor condamnați presupune cheltuieli din partea statului. Eventualitatea acestor cheltuieli nu a fost avizată de către Guvern, înainte de adoptarea Legilor nr. 74/2022, nr. 247/2022, nr. 316/2022 privind modificarea Legii privind amnistia. Așadar, Curtea constată încălcarea articolului 131 alin. (4) din Constituție la adoptarea de către legislator a normelor contestate.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a), 140 alin. (2) din Constituție, 37 și 38 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* sesizarea depusă de către Procurorul General al Republicii Moldova.
2. *Se declară neconstituționale:*
 - textul „„constatată de un expert psiholog judiciar atestat” se exclude” din articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022;

HOTĂRÂREA PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII ARTICOLELOR I PUNCTUL
4 DIN LEGEA NR. 74 DIN 31 MARTIE 2022, II DIN LEGEA NR. 247 DIN 29 IULIE 2022 ȘI VII
DIN LEGEA NR. 316 DIN 17 NOIEMBRIE 2022

- textul „alineatul (2) se abrogă” din articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022;
- textul „,,cu condiția lipsei riscului de recidivă” se exclude” din articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022;
- textul „(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4–6 i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:” din articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022;
- litera d) din alineatul (1) al articolului 7 din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

3. *Se revigorează* dispoziția alineatului (1) din articolul 7 al Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021, în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022, cu următorul conținut: „Persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4–6 i se reduce termenul de pedeapsă după cum urmează:”.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 24 iulie 2025
HCC nr. 10
Dosarul nr. 90a/2025*